

**LATVIJAS
UNIVERSITĀTE**
ANNO 1919

IEGULDĪJUMS TAVĀ NĀKOTNĒ

PROFESIONĀLAJĀ IZGLĪTĪBĀ IESAISTĪTO
VISPĀRIZGLĪTOJOŠO MĀCĪBU PRIEKŠMETU PEDAGOGU
KOMPETENCES PAAUGSTINĀŠANA

Inta Klāsone

E- Kulturoloģija

Starpkultūru attiecības mūsdienu sabiedrībā. Elitārā kultūra

Materiāls izstrādāts

ESF Darbības programmas 2007. - 2013.gadam „Cilvēkresursi un nodarbinātība”
prioritātes 1.2. „Izglītība un prasmes”
pasākuma 1.2.1. „Profesionālās izglītības un vispārējo prasmju attīstība”
aktivitātes 1.2.1.2. „Vispārējo zināšanu un prasmju uzlabošana”
apakšaktivitātes 1.2.1.1.2. „Profesionālajā izglītībā iesaistīto pedagogu
kompetences paaugstināšana”

**Latvijas Universitātes realizētā projekta
„Profesionālajā izglītībā iesaistīto vispārizglītojošo mācību priekšmetu pedagogu
kompetences paaugstināšana”**

(Vienošanās Nr.2009/0274/1DP/1.2.1.1.2/09/IPIA/VIAA/003,
LU reģistrācijas Nr.ESS2009/88) īstenošanai.

Rīga, 2010

Kā norāda A. Priedītis grāmatā „Kultūru dialogs”(2006), novirzes no kultūras normām tradicionāli dēvē par oriģinalitāti, avangardismu, ekscentrismu. Tiek atzīmēts, ka Eiropas kultūru vēsturē izteikta atsacīšanās no iepriekšējām normām notika 19. Gadsimta beigās, kad mākslā un literatūrā strauji uzplauka mākslinieciskās valodas (modernisma un avangarda) meklējumi, kuri plaši izvērtās arī latviešu radošās inteliģences aprindās.

Pedagogs ieņem aktīvu pozīciju jaunās sabiedrības kultūrizglītības procesā, kur nozīmīgi ir veidot izpratni par mākslinieciskās valodas izteiksmes savdabību starpkultūru attiecību veidošanas procesā.

Kultūras vērtību izpratne veicinās sabiedrības un kultūras pilnveidošanos kopumā.

Saturs

1. Aktualizētie jautājumi tēmas kontekstā.
2. Ievads problēmizpratnē
3. Kultūras vērtību iedalījums.
4. Starpkultūru attiecības mūsdienu sabiedrībā Elitārās kultūras kontekstā.
  - 4.1 Mācību stundas mērķis un uzdevumi.
  - 4.2 Elitārās kultūras skaidrojums.
  - 4.3 Atsevišķi piemēri cittautu daiļradē.
  - 4.4 Latvijā.
5. Secinājumi.

1. Aktualizētie jautājumi:

- *Kā veidot indivīda vērtībsistēmu daudz kultūru sabiedrības attiecību vidē?*
- *Kāda nozīme starpkultūru dialoga veidošanas procesā ir personības izpratnei par masu un elitārās kultūras raksturīgākām iezīmēm?*
- *Kā indivīda ikdienas prakse un profesionālā karjera saistās ar elitārās kultūrizpratnes jautājumiem un vai tas kaut kādā mērā ietekmē starpkultūru dialoga veidošanos?*

2. Ievads problēmizpratnē

Mūsdienu raksturo globalizācija no vienas puses un sabiedrības neziņa, neizpratne un šaubas no otras puses. Apzinoties kultūras nozīmi mūsdienu daudz kultūru sabiedrībā, būtiski ir iegūt izpratni par masu un elitārās kultūras

jautājumiem, to raksturīgām iezīmēm, izprast kopīgo un atšķirīgo tādējādi, tādējādi kvalitatīvi ietekmējot starpkultūru attiecību veidošanos.

Pirmajā stundā audzēkņi veido izpratni par elitāro kultūru un tās būtību.

Neliels citāts no A. Kleina grāmatas „Kultūrpolitika” veido zināmu priekšstatu par Adorno un Hokmeijera kritisko attieksmi attiecībā uz kultūras industrijas jomu:

„Jau šodien kultūras industrija pretrunīgi noskaņotajai publikai gluži kā politiskus lozungus uzstiepj apstrādātus mākslas darbus par pazeminātām cenām. Mākslas darbi tautai kļūst tikpat pieejami kā publiskie parki. Taču mākslas darbu pārvēršana precēs nenozīmē, ka tiem radīsies drošs patvērums brīvas sabiedrības paspārnē, bet gan to, ka šajā brīdī ir kritusi pat pēdējā aizsardzība pret mākslas darbu pazemināšanu kultūras preču kārtā. Likvidējot izglītības privilēģijas un stimulējot izpārdošanu, nebūs iespējams parādīt masām to, kas tām līdz šim bijis liegts” (Horkheimer, Max/Adorno, Theodor W. *Dialektik der Aufklärung. Philosophische Fragmente. Frankfurt/M., 1969. 169. lpp.* – no grāmatas: Kleins A. *Kultūrpolitika*. Rīga, Jāņa Rozes apgāds, 2008. – 256 lpp. – 133. lpp.).

Minētajā izskan gan masas noliedzošais elitārisms, gan arī tiekšanās pēc kultūras demokrātijas, kas kopumā atspoguļo abu tendenču mijattiecības.

Cilvēks sabiedrībā:

dzīvo un strādā,

attīstās fiziski un garīgi,

veido savu vērtībsistēmu: radot, pavadot brīvo laiku un komunicējot ar citiem sabiedrības locekļiem.

3. Kultūras vērtību iedalījums

Kultūras vērtības var iedalīt pēc to pielietojuma izplatības.

Kā norāda autors A. Priedītis, tās mēdz būt:

masu,

subkultūras,

elitārās,

vispārcilvēciskās,

nacionālās,

etniskās,

šķiriskās,

grupas

un individuālās. (Priedītis, 2006., 29. lpp.)

Autors atzīmē, ka kultūras tipoloģiskais iedalījums elitārajā un masu kultūrā ir nosacīts, jo var izdalīt vairākus kritērijus:

kultūras autoru un patērētāju specifiku;

kultūras satura un formas specifiku;

kultūras funkcionālās telpas specifiku (Priedītis, 2003., 227. lpp.)

4. Starpkultūru attiecības mūsdienu sabiedrībā Elitārā kultūras kontekstā.

4.1 Mācību stundas mērķis:

Sekmēt kultūrizglītotas personības veidošanos, apzinot elitārās kultūras veidošanās būtību un tās izpausmes formas starpkultūru attiecību kontekstā mūsdienu sabiedrībā, īstenojot profesionālajā vidējā izglītībā mācību priekšmeta „Kulturoloģija” paredzēto mācību saturu atbilstoši mācību priekšmeta standartam.
(Programmas sadaļa: 4)

Uzdevumi:

- 1. Sekmēt profesionālās izglītības audzēkņu kultūrkompetences veidošanos par elitārās kultūras vēsturiskās attīstības tendencēm, to izpausmes formām un pazīmēm.**
- 2. Attīstīt prasmi veidot savu individuālo viedokli, sistematizējot un atklājot cēloņsakarības elitārās kultūras mainībā un mijattiecībās.**
- 3. Veidot audzēkņu izpratnes kompetenci par elitārās kultūras vietu starpkultūru attiecību veidošanās kontekstā mūsdienu sabiedrībā.**

Piezīme:

Lai veidotos dziļāka izpratne par elitārās kultūras būtību un tās izpausmes formām profesionālās vidējās izglītības audzēkņiem, tēmu ieteicams sadalīt divās stundās:

- 1) teorētiskā materiāla apzināšana – 1. stunda;
- 2) praktiskie darbi – 2. stunda.

4.2 Elitārās kultūras skaidrojums

Vārds *elite* ir cēlies no latīņu un franču valodas vārda *elite* – augstākā kvalitāte.

Savulaik A. Šopenhauers cilvēkus iedalīja divās grupās: labumu nesoši cilvēki un cilvēki ģēniji. F. Nīče šo pretstatu uzskatu attīstīja tālāk. 19. gadsimta beigās rietumu socioloģijā tika ieviesta **elites teorija**, kuras pamatlicēji bija Gaetano Moska (G.Mosca), Roberts Mihelss (R.Michels), Vilfredo Pareto (V.Pareto).

Kā norāda V. Pivojevs šos pētniekus interesēja tikai politiskā elite, kura bija veidojusies ņemot vērā izcelsmi, spējas un stāvokli sabiedrībā.

Kā elitārās kultūras radītāji parasti tiek uzskatīti attiecīgās sabiedrības augstākais slānis, kuru nereti dēvē par *elīti*.

Elite tiek skaidrota kā neliela, bet sabiedrībā ietekmīga grupa, kurai ir lielākas privilēģijas un augstāks statuss nekā citām sabiedrības grupām (Ideju ... 1999).

Elīti palīdz raksturot tādi vārdi kā:

cēla morāle,

estētiski apdāvināts,

intelektuāls,

darbīgs,

izglītots,

produktīvs,

garīgums.

Elite, pēc Hosē Ortegas i Gasetas atziņām, ir mazākums, kas katrā slānī veido augstāko gudrības un tikumības slāni, kas ir spējīgs uz kustību un vēsturisku iniciatīvas izrādīšanu. Tas ir kultūras nesēju slānis, kura uzdevums ir īstenot nevis šauri egoistiskos, bet gan vispārcilvēciskos uzdevumus. „**Gara aristokrātija**” iestājas pret tādu dzīvi, kas nonivelē cilvēkus, pārvēršot, tos par paēdušiem un pašapmierinātiem, sirdsapziņas balsi aizmirsušiem „masu cilvēkiem”, kuru intereses ir saistītas ar vieglo un komfortablu eksistenci, kas balstās uz bezatboldību un vienaldzību pret augstām tikumiskām normām.

Pievēršoties **elites veidošanās pazīmēm**, var atzīmēt, ka to neveido pie varas esošie sabiedrības locekļi un to var izdalīt katrā sabiedrības slānī, šķīrā, kā norāda A.

Priedītis: apvienojot cilvēkus ar specifiskām garīgajām spējām (Priedītis, 2003., 66.lpp.).

Tanī pat laikā elitārās kultūras koncepcijas attīstījās līdz ar vēsturisko attīstību un sabiedrības sociālo diferenciaciju.

Elitārās kultūras koncepcijas balstās arī uz cilvēku dažādību intelektuālajā un mākslinieciskajā varējumā. F. Nīče uzskatīja, ja reiz māksla kalpo sabiedrības vairākumam, tad tā mirst.

Māksliniekam, pēc F. Nīčes domām, ir jābūt ne sava laika cilvēkam. Atšķirt elites cilvēkus no vienkāršajiem sabiedrības locekļiem palīdz *Gētes teiktais, ka cēls cilvēks cenšas savu dzīvi velīt augstākiem likumiem un prasībām.*

A. Priedītis sniedz atsevišķus piemērus, kam piemīt elitārs raksturs, minot: garīdznieku ordeņus, mūku klosterus, mācību iestādes ar audzēkņu atlases speciāliem kritērijiem, zinātņu akadēmijas, studentu korporācijas, literāros un filosofiskos salonus, mākslinieku apvienības. (Priedītis, 2003., 67.lpp.)

Elitāras kultūras veidošanās tendences atklājas starpkaru periodos 20. gadsimtā, kad ar intelektuālu prātu apveltītie sabiedrības locekļi, apzinoties lielos zaudējumus, vērsās viens pie otra vai arī sazinājās ar nelielu *elitāru* cilvēku grupējumu, kuri radīto bija spējīgi uztvert un izprast.

4. 3 Atsevišķi piemēri ciltautu daiļradē.

Eliota (T.S. Eliot, 1888–1965), rakstītā dzeja bija piesātināta ezotēriskām izjūtām, kurā kā atzīmē vēsturnieks, esejists un dzejnieks J. Krēsliņš savijas gars un miesa, lirisms un intelekts(Eliots kļuva par 1948. gada Nobela prēmijas laureātu.). T.S. Eliota filosofija ir tuvu izmisumam.

1. att. Tomss Skots Eliots
(http://zagarins.net/JG/jg217/JG217_Dzeja.htm)

ČETRI KVARTETI
Fragmenti

NOSVILINĀTĀ NORTONA V

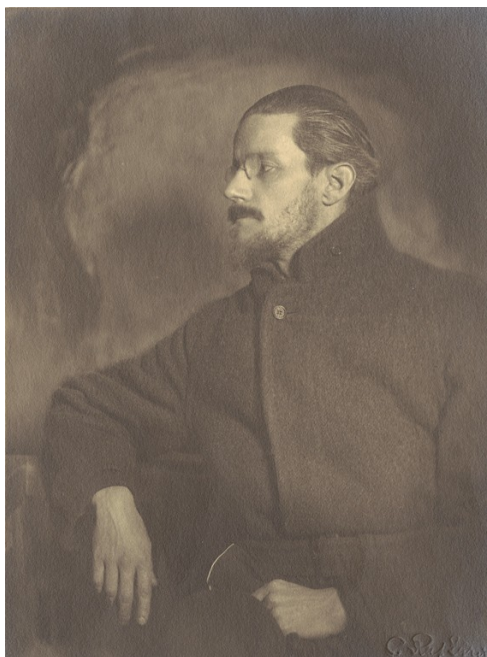
*Vārdi plūst, mūzika plūst
Tikai laikā; bet kas tikai dzīvo
Var tikai mirt. Vārdi, aiz runas, iesniedzas
Klusumā. Tikai ar veidolu, rakstu,
Vārdi un mūzika var iegūt
Mieru, kā Ķīnas vāze joprojām
Mūžīgā plūsmā savā mierā.
Nevis vijoles miers, kamēr tonis skan,
Nevis tikai tas, bet kopīgā esme,
Jeb saki ka beigas ievada sākumu
Un ka beigas un sākums tur bija vienmēr
Pirms sākuma un pēc beigām.
Un viss ir vienmēr tagad. Vārdi tiek pārslogoti,
Plaisā un dažreiz lūzt, zem nastas.
Sasprindzinātībā, klūp, slīd, iet bojā,
Satrūd no aplamībām, nepaliks vietā.
Nepaliks mierā. Ķērcošas balsis
Mēdot, lamājoties, jeb tikai pļāpājot,
Tiem vienmēr uzbrūk. Vārdam tuksnesī
Visbiežāk uzbrūk kārdinājuma balsis,*

*Bēru dejas raudošā ēna,
Izmisušā rēga skates vaimanas.*

*Raksta sīkdaļā ir kustība,
Kā desmit kāpņu attēlā.
Pate iekāre ir kustība
Pate par sevi neiekārojama;
Pate mīlestība ir nekustīga,
Tikai ieganst un gals kustībai.
Bezlaicīga, un bez iekāres
Izņemot laika ietvaros
Sagūstīta nepilnību veidolā
Starp neesmi un esmi.
Pēkšņi saules staru kūlī
Pat kamēr vēl putekļi ņirb
Atskan lapās slīgstošo
Bērnu slēptie smiekli
Steidzīgi tagad, šeit, tagad, vienmēr –
Smieklīgs nelietderīgi skumji pavadītais laiks
No paša sākuma līdz pašām beigām.*

Atdzejojis J. Krēsliņš

(http://zagarins.net/JG/jg217/JG217_Dzeja.htm)

2. att. Džeimss Džoiss ap 1918. gadu

(http://lv.wikipedia.org/wiki/D%C5%B0eimss_D%C5%B0oiss)

Džeimss Džoiss (*James Augustine Aloysius Joyce*, 1882. – 1941.) īru rakstnieks, dzejnieks un prozaiķis. Džoiss tiek uzskatīts par vienu no ietekmīgākajiem

20. gadsimta rakstniekiem, vienu no modernisma un apziņas plūsmas literatūras aizsācējiem. Džoisa slavenākais darbs ir romāns "Uliss", kas vēsta par vienu dienu (1904. gada 16. jūniju) Dublinas ebreja Leopolda Blūma dzīvē. Romāna sižetam, darbībai un varoņiem ir daudz paralēļu ar Homēra eposu "Odiseja".

Dž. Džoiss neparasti dziļi prata iejusties savu varoņu izjūtās un aprakstīt viņu „apziņas plūsmu”, tomēr autora stils bija ļoti sarežģīts, ka novērtēt viņa devumu un ģenialitāti spēja tikai retais.

Uliss (romāna fragments) 1922

Ananāsu ledenes, citroniesala pīte, īrisi. Lipīga cukurmeitene grābj gotiņas kristīgajam brālim. Skolas cienasts. Maitā vēderu. Pastilu un cukurotu augļu piegādātājs Viņa Majestātei Karalim. Dievs. Sargi. Mūsu. Uz troņa sēžot, sarkanās sukrenes nosūkā baltas.

Drūms, jauns imkietis, modri stāvēdams siltos, saldus izgarojumos pie Greiema Lema saldumu veikala, iespieda Blūmam rokā skrejlapu.

No sirds sirdij.

Blū... Es? Nē.

Blūd no tā Jēra: tā Jēra asinis.

Viņš lasīja, lēni ejot uz upes pusi. Vai tu esi atpestīts? Visi mazgāti jēra asinīs. Dievs vēlas asinsupurus. Dzimšana, himēns, mocekļi, karš, baznīcas pamatos iemūrēts upuris, altāra zieds, piesvilis nieres upuris, druīdu altāri. Elija nāk. Cionas baznīcas atjaunotājs Dr. Džons Aleksandrs Dauī nāk

Viņš nāk! Viņš nāk! Viņš nāk!!!

Visi sirsnīgi aicināti.

Tulkojis Dzintars Sodums

<http://www.satori.lv/raksts/izdruka/20>

Šajā kontekstā var minēt arī izcilu franču rakstnieku **Marselu Prustu** (*Valentin Louis Georges Eugène Marcel Proust*), (1871 – 1922), romānu cikla "Zudušo laiku meklējot" (*À la recherche du temps perdu*) autoru, kā arī angļu rakstnieci, nozīmīgu 20. gadsimta modernisma autori **Virdžīniju Vulfu** (*Virginia Woolf*, dzimusi *Stīvensa*, 1882 - 1941) Viņas pazīstamākie darbi ir romāni "Deloveja kundze" (*Mrs. Dalloway*, 1925), "Orlando" (1928), "Uz bāku" (*To the Lighthouse*, 1927), eseja "Sava istaba" (*A Room of One's Own*, 1929); visi šie darbi publicēti arī latviešu valodā.

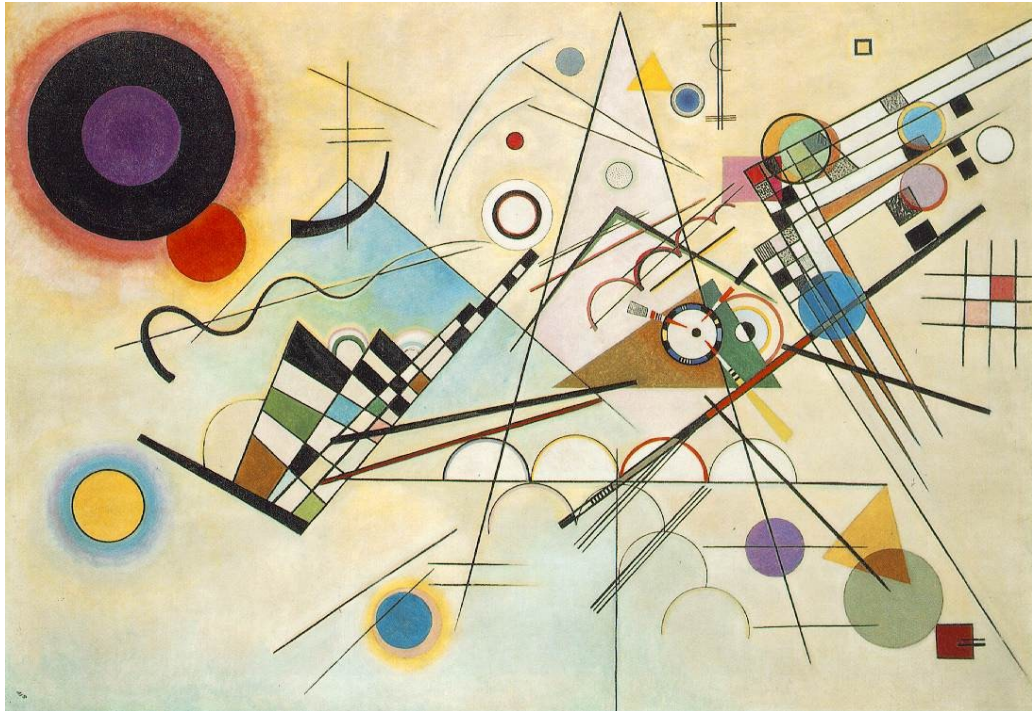
Vizuālajā mākslā radītie darbi starpkaru periodā arī nekādi neatbilda vidusmēra cilvēka gaumes līmenim un tā prasībām. Ievērojams šajā sakarā ir ekspresionistu grupējums, kuri apgalvoja, ka krāsa un līnija spēj izteikt psiholoģiskas īpašības, ko tādējādi iespējams atainot pašas par sevi, bez kādas atsaucē uz objektu, kam tās tiek piedēvētas, un līdz ar to gleznā „objektam” nemaz nav jābūt (*Pasaules*

civilizācijas.2000., 434 lpp.) Krievu mākslinieks Vasilis Kandinskis (1866 – 1944) radīja pilnīgi abstraktu glezniecību, kurā krāsas un formas ieguva patstāvīgu netēlojošu nozīmi.

3.att. Vasilis Kandinskis, aptuveni 1913. gads
(http://en.wikipedia.org/wiki/Wassily_Kandinsky)

V. Kandinska paustos uzskatus raksturo šāds citāts: „Līnija, pēc Kandinska domām, ir virziens un reizē arī garīgā sprieguma paudēja, jo katrai krāsai ir simboliska nozīme: melnais simbolizē nāvi, baltais – dzimšanu un skaidrību, sarkanais – kaislību utt. Tādējādi, pēc mākslinieka domām, varēja veidoties savstarpēji papildinoša apvienošanās starp grafisko (*zīmēto*), hromatisko (*krāsaino*) un emocionālo elementu, kuras vistiešākā izmantotāja būtu glezniecība. Kandinskis bija pārliecināts, ka apgarotība piemīt ikvienam no šīs savstarpēji papildinošās apvienības elementiem un ka to starpā nav neviena, kas nebūtu saistīts ar dvēseles kustībām, ar kaut vismazāko garīgo pārdzīvojumu”. Vasilis Kandinskis. <http://www.liis.lv/makslasv/20sak/Aabstr/Kandins/teksts.htm>. Gleznas mākslinieks dēvēja par improvizācijām, tām netika doti nosaukumi.

4.att. V. Kandinskis. Kompozīcija Nr. 8 1923. Audekls, eļļa. 140 x 201 cm.
Ņujorka, Gugenheima muzejs
(<http://www.ibiblio.org/wm/paint/auth/kandinsky/kandinsky.comp-8.jpg>)

Šo darbu mākslinieks uzskatīja par vienu no saviem svarīgākajiem darbiem, kas veiksmīgi pauž viņa atziņas par formas, līnijas un krāsas emocionālajām īpašībām. Autors rakstīja, ka lauztas līnijas ir jauneklīgas, liektas līnijas – nobriedušas, bet punkts vai mazs aplītis ir maza, no visām pusēm noslēgta pasaulīte. Horizontāles, ka pauda mākslinieks ir aukstas un plakanas, bet vertikāles – siltas un augstas. Šaurie leņķi mākslas darbā pauž siltumu, aktivitāti un tiek gleznoti dzelteni, bet taisnie leņķi tiek gleznoti sarkani, kas pauž aukstumu, apvaldītību.

Par dzelteni krāsu autors ir rakstījis, ka tā spēj pacelties acij un garam neaizsniedzamos augstumos, savukārt zilā krāsa iesniedzas bezgalīgās ērģeļu dzīlēs, gaiši zilā it kā izplata flautas skaņas. Ar zaļo krāsu tiek izteikts līdzsvars, kas atbilst liegajām vijoles skaņām, bet ar sarkano var radīt spēcīgas bungu rīboņas iespaidu. Šāda gleznojuma aplūkošana prasa skatītājam citu pieeju. par ieteicamu tiek uzskatīts: nostāties tā, lai krāsas un formas piepildītu visu redzes laukumu. Acu un prāta atslābināšanas iespaidam ļauj nokļūt tajā smadzeņu daļā, kur mostas muzikāls pārdzīvojums, bet mēģinājumi uztvert un analizēt kompozīciju kā ornamentālu rakstu tikai sagrauj iespaida viengabalainību. V. Kandinskis ir rakstījis, ka krāsa ir klavieru taustiņi, acis – klavieru āmuriņi, bet dvēsele – pats daudzstīgu instruments.

Mākslinieks – tā ir mūziķa roka, kas spēlē vienu gammu pēc otras, modinot saviņņojumu dvēselē. (Kamings, 2000., 96. lpp.).

4.4 Latvijā

Latvijā elites problēma vairāk atklājas kā tautas un inteliģences **attiecības**. Pētniece E. Buceniece, ka piemēru, piedāvā K. Skalbes apceres fragmentu ”*Tauta un inteliģence*”: „...{...}. ...sīkos veikalos mēs pazaudējam brīvu un nesavtīgu skatu. Ja politikā iet dēļ ieguvumiem, lai tie nebūtu nekas cits kā ieguvumi priekš tautas.

Ir mums vēl daudz inteliģences, kura nav ieguvusi veikaliskās kombinācijās un paglabājusi kā saimnieciskos, tā politiskos jautājumos brīvu neatkarīgu skatu. Šai inteliģencei jāapvienojas, lai nesavtīgi palīdzētu tautai izdomāt un atrisināt valsts uzdevumus. (Skalbe, 1939.).

Telotājmākslas attīstībā Latvijā 20. gs. arī vērojama domu biedru grupu veidošanās, kas kopumā radīja dažādu mākslinieku nogrupēšanos. Rīgas mākslinieku grupa kļuva par vienu no galvenajiem latviešu tēlotājas mākslas radošās attīstības virzītājspēkiem, kuru darbība sasaucās ar iepriekš minētām tendencēm, deklarējot, ka „Ne dabu, objektīvo ārējo dabu, mēs gribam dot savos darbos, bet paši savu individuālo dabu, savu garīgo būtību” (Rīgas ...,1920).

Kā izteicies J. Jaunsudrabiņš: „Krāsu un līniju mēmā valoda ir jāmācās, lai varētu izprast, kas viņā tiek runāts. Tāpēc Rīgas mākslinieku grupas izstāde daudziem bija un palika grāmata ar septiņiem zieģeļiem” (Jaunsudrabiņš, 1920) - ar to var saprast sabiedrības sašutumu un šādas mākslas sasniegumu neizpratni, bet grupa kopumā tiek raksturota, kā apveltīta ar labu gribu cīņā par laikmetīgu glezniecību.

Mākslas zinātnieks B.Vipers ir secinājis: „Rīgas mākslinieku grupas izstādes pieder visspilgtākajām parādībām Rīgas mākslas dzīvē. Grupas māksliniekus vieno stilistisko interešu nenoliedzama kopība, un tomēr katrs no viņiem tai pat laikā ir saglabājis neatkarīgu individuālu koncepciju. Grupas locekļi nemīl kompromisu, neļūsmo par paviršu modi, nesafabricē gleznas vidusmēra pilsoniskai gaumei”(Vipers, 1933). Latvijā mūsdienās elitārisma tendences kultūrā izpaužas arī Kulturoloģiskā žurnālā Kentauris XXI izdevumos.

Arī mūzikā veidojās domu biedru kopas, kam saistošākas likās abstrakcijas un skaņdarba forma. Vairāku mūziķu daiļdarbos vispārpieņemtie kompozīcijas likumi

tika nostatīti pilnīgi pretēji, padarot skaņu par lietu un parādību apslēptās jēgas instrumentu, kas nebija saprotama visiem sabiedrības locekļiem.

5. Secinājumi

Kopumā var secināt, ka elitārā kultūra ir pretrunu pilna un to raksturo:

- **elitārās kultūras produktus rada kultūras elite;**
- **elitārās kultūras produktus saprot kultūras elite** – nepieciešamas speciālas zināšanas;
- **elitārai kultūrai piemīt:**
  - izsmalcinātība,
  - dziļums,
  - rafinētība,
  - šaura specializācija,
  - jaunrade,
  - oriģinalitāte,
  - unikalitāte,
  - neatkārtojamība,
  - individuālisms,
  - nevēlēšanās sadzirdēt un uzklaut citus;
- **elitārās kultūras produktus izmanto kultūras elite;**
- **elitārā kultūra aptver nelielu sabiedrības daļu.**

Elitārā kultūra veidojas kā pretstats masu kultūrai un tiecas pēc dziļuma un jauninājumiem, kas nes līdzīgu sabiedrības neizpratni.

Elitārās kultūras pretstati ir:

folklorā,

etnogrāfijā,

mūsdienu masu kultūras industrija.

Tanī pat laikā elitārā kultūra nevar pastāvēt bez masu kultūras, kā raksta

A. Priedītis: „**Elitārās kultūras kreatīvais un enerģētiskais patoss ir organiski saistīts ar masu kultūras kritiku, parodizāciju, masu stereotipu un šablonu izsmiešanu un sagraušanu**” (Priedītis, 2003., 68.lpp.) .

Pievēršoties totalitārajai kultūrai – elitārā kultūra tika transformēta tai piemērotā veidā un izpausmēs, uzspiežot to masu apziņai.

Tas apliecina elitārās kultūras pārstāvju radītā nozīmību totalitārajās kultūrās. Līdz ar to var atzīmēt tās zināmu kopību ar totalitāro kultūru, abas tās vieno tās īpašā loma, noteikta sabiedrības slāņa atlase, kura varēja izmantot īpašu statusu sabiedrībā un atpūsties īpašās atpūtas zonās, kā arī iepirkties tikai izredzētiem paredzētajos veikalos un ne tikai.

Kā atzīmē A. Priedītis, kultūras formai piemīt unikāls un radošs raksturs. Minētais autors norāda, ka satopamas tādas kultūras formas, kuras izmanto tikai vienā noteiktā kultūrā, kā arī var būt tādas kultūras formas, kuras funkcionē vairākās kultūrās. Kultūras formās atspoguļojās attiecīgās kultūras savdabības.

Savukārt, kultūru dialogs ir aktuāls un piemērots daudzu zemju iedzīvotāju interešu realizācijā.

Līdz ar sabiedrības demokratizāciju vairāki autori uzskata, ka vairāk tiek ņemts vērā masu viedoklis, kas būfībā ietekmēs kultūras attīstības tendences turpmāk.

Izmantotā literatūra:

1. *Ideju vārdnīca. 1999., Rīga, Zvaigzne ABC, 659 lpp.*
2. Jaunsudrabiņš J. *Glezniecība no 15. februāra līdz 15. martam // Kōpdarbība. – 1920. – nr.16 – 126.lpp.)*
3. Jermolajeva J., Jermolajevs J., Mūrnieks A. *Kultūras vēsture. XX gadsimts.* R.: RaKa, 2002. – 326 lpp.
4. Kamings R. *Lielie meistari : 50 gleznotāju dzīvesstāsti viņu daiļrades spoguļī / Roberts Kamings ; no angļu val. tulk. Kristiāna Ābele ; [red. Ilze Sausiņa]. - Rīga : Zvaigzne ABC, 2000. - 112 lpp.*
5. Kleins A. *Kultūrpolitika.* Rīga, Jāņa Rozes apgāds, 2008. – 256 lpp.
6. Lī Ralfs Filips, Lerner Roberts, Mičens Stendišs, Berns, Edvards Makneils *Pasaules civilizācijas.* Rīga, RaKa, 2000., 434 lpp.
7. Naumanis N. *Kultūrnieze.* R.: SIA „Dienas Grāmata”, 2009., 278 lpp.

8. Priedītis A. (2003) *Ievads kulturoloģijā. Kultūras teorija un vēsture*. Daugavpils, A.K.A., 227 lpp.
9. Priedītis A. (2006.) *Kultūru dialogs: interkulturālās komunikācijas vēsture un teorija*. R.: Pasaules kultūru fonds, 259 lpp.
10. Rifkins Dž. *Jaunās ekonomikas laikmets: kāpēc jūs tērējat vairāk, bet jums pieder mazāk*. Rīga; Jumava, 2004., 279 lpp.
11. Rubenis A. 20. GADSIMTA KULTŪRA EIROPĀ. R.: Zvaigzne ABC, 2004., 455 lpp.
12. Rīgas mākslinieku grupas izstādes katalogs. – Rīga, 1920.
13. Skalbe K. *Kopotī raksti*. – R. : J. Roze, 1939.
14. Vipers B. Rīgas mākslinieku grupas izstāde. // Daugava. – 1933. – Nr.6 – 567. lpp.
15. Пивоев В.М. *Философия культуры*. 3-е изд., Гаудеамус, 2009, 426 lpp

Elektroniskie resursi:

1. <http://visc.gov.lv/saturs/vispizgl/metmat/kulturologija.pdf>
2. http://www.politika.lv/temas/vide_un_ilgtspeja/15070/
3. <http://www.tvnet.lv/zinas/arvalstis/259927>
4. <http://www.ibiblio.org/wm/paint/auth/kandinsky/kandinsky.comp-8.jpg>
5. <http://www.liis.lv/makslasv/20sak/Aabstr/Kandins/teksts.htm>.
6. http://en.wikipedia.org/wiki/Wassily_Kandinsky
7. <http://www.satori.lv/raksts/izdruka/20>
8. http://lv.wikipedia.org/wiki/D%C5%BEEimss_D%C5%BEOiss
9. http://zagarins.net/JG/jg217/JG217_Dzeja.htm
10. http://zagarins.net/JG/jg217/JG217_Dzeja

Papildus materiāli mācību stundas sagatavošanai:

http://www.youtube.com/watch?v=lz_UVfNdUV4 - high art : low art

<http://www.youtube.com/watch?v=FhvcwmpaR2A&feature=related> - High Art Versus Low Art for ETEC 531 <http://www.youtube.com/watch?v=M7AM3wQ440w&feature=related> Tina and Stef high, low, mass, popular, folk, culture

http://www.youtube.com/watch?v=sQvNcr_HeBM - Performance at Irvine and Beckman High Culture Show '08 6Pak

http://www.youtube.com/watch?v=gsX_FnBgbvw&feature=PlayList&p=FD31240455600D8F&playnext_from=PL&index=0&playnext=1 - Manos Hadjidakis - To hamogelo tis Tzokontas (part 1)